

Bli med på å plante trær langs vassdragene våre!

Kantsoner langs vassdrag som innsjøer, bekker og elver er svært viktige for å sikre bredden mot utrasing og de er effektive for å ta opp næringsstoffer og annen forurensning som ikke bør havne i vannet. I tillegg er kantsonene viktige leveområder for planter og dyr, og et positivt landskapselement. De bidrar dessuten til gode oppvekstvilkår for både fisk og næringsdyr.

Hvorfor er kantvegetasjon langs vassdrag viktig?

- Kantvegetasjonen reduserer faren for utrasing og erosjon, og kan virke flomdempende.
- Kantvegetasjonen fanger opp næringsstoffer og plantevernmidler som ikke bør havne i vassdraget.
- Kantsoner langs vassdrag er viktige leveområder for svært mange dyre- og plantearter. Den tette vegetasjonen gir blant annet hekkeplasser og skjul for fugler og en lang rekke andre arter.
- Trær og busker skaper skjul for fisk. Skygge er viktig for vanntemperaturen. Flere fiskearter trives best med skygge og ikke for varmt vann. Skygge og kaldere vann vil også begrense uønsket algevekst i vannet.
- Kantsoner er viktig næringskilde for mange arter som fisk, krepsdyr og pollinerende insekter.
- Sammenhengende kantsoner er naturlige vandringskorridorer for mange arter.
- Kantvegetasjon skaper variasjon og gir et fint landskap.
- En naturlig kantvegetasjon med busker og trær gjør at det blir vanskeligere for svartelistede arter å etablere seg, som for eksempel kjempespringfrø.

Mulighet for gratis planter

Vannområde Glomma sør ønsker å tilby gratis planter til bønder som ønsker å etablere kantvegetasjon mellom åker og vassdrag. Ta kontakt med ditt lokale landbrukskontor dersom du har et område der du kunne tenke deg å etablere kantvegetasjon.

Oppfølging og skjøtsel

Mange lurer på hvordan en nyetablert kantsoner etter hvert skal skjøttes, og hva det medfører av forpliktelser og føringer for grunneier. Videre i dokumentet kan du lese mer om dette.

Veiledning og avklaringer for fremtidig skjøtsel av trær i bekkekant

Generelt om kantsoner

Kantsoner langs vassdrag har mange funksjoner. Det er et fint landskapselement, særlig om kantsonen er variert, med både urter, busker og trær. Sonene er viktig for det biologiske mangfoldet, alt fra de små (f.eks. insekter) og til større dyr som vilt, som grønne korridorer for skjul, forflytning og føde. Kantsonene gir også skjul, skygge og regulerer lys- og varmeinnstråling til bekken, som kan ha positivt utslag for livet i bekken, fra smådyr til større fisk. For eksempel er dette viktige funksjoner å opprettholde i våre mange sjørrretbekker. Ikke minst vil en godt etablert kantson fungere som erosjonsvern. I bekker med manglende kantsoner, vil det være langt større fare for betydelig erosjon, at bekkekanten «brekker av» og sklir uti bekken, og problemer med å holde på omkringliggende matjord. En funksjonell kantson vil bremse både partikkelavrenningen og næringsstoffavrenningen, samt at kantsonen også kan ta opp mye av de næringsstoffene som renner av jordene rundt. En flersjiktet kantson vil føre til noe skygge på jordene, men vil også bremse vind og skape bedre vekstforhold.

Loverket

Vannressursloven § 11:

Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr. Denne regelen gjelder likevel ikke for byggverk som står i nødvendig sammenheng med vassdraget, eller hvor det trengs åpning for å sikre tilgang til vassdraget.

Grunneieren, tiltakshavere og berørte fagmyndigheter, kan kreve at kommunen fastsetter bredden på beltet. Bredden kan også fastsettes i rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfeller frita for kravet i første ledd.

Loven sier ikke noe om bredden på kantsonen, annet at den skal være bred nok til at den har en økologisk funksjon for planter og dyr og som motvirker avrenning.

Kommunen kan fastsette bredden. Bredden kan også fastsettes i rettslig bindende planer etter Plan- og bygningsloven.

Det er Statsforvalteren som har myndighet til å frita fra kravene i bestemmelsens første ledd.

Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket (PT-forskriften) § 4:

Tilskuddet skal avkortes dersom jordbruksarealet ikke har vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring, målt horisontalt fra vassdragets normalvannstand. Vegetasjonssonen kan ikke jordarbeides.

Grunneiers ansvar

Grunneier har etter vannressursloven plikt til å opprettholde eksisterende kantvegetasjon langs vassdrag med årssikker vannføring. Plikten gjelder uavhengig av om kommunen har fattet enkeltvedtak eller planvedtak om bredden på kantvegetasjonen. Ordet «opprettholdes» viser at bestemmelsen bare gjelder der hvor de naturlige forholdene ligger til rette for vegetasjon. Det er ikke et krav til å etablere kantvegetasjon der dette ikke finnes eller reetablere kantvegetasjonen der den var fjernet før loven trådte i kraft i 2000. Grunneier som ønsker å fjerne kantvegetasjon helt eller delvis, må søke Statsforvalteren om dispensasjon.

Statsforvalteren kan dispensere fra kravet om kantvegetasjon, og har muligheter til å sette vilkår i forbindelse med dispensasjonen.

- Konkretisere hvilken type trær som skal stå igjen
- Prosentvis andel som kan felles
- Krav til høyde/ bredde på gjenværende vegetasjon
- Krav til revegetering/ nyplanting

Skjøtsel

Statsforvalteren og kommunene har ofte fagkompetanse til å veilede om skjøtsel.

Kravet om opprettholdelse av kantvegetasjonen er ikke til hinder for at kantvegetasjonen kan høstes/skjøttes ved selektiv hogst. Dette kan være høsting av enkelttrær til ved eller annen utnyttelse, fjerning av uønskede arter eller uttak av trær som medfører økt erosjonsrisiko. Forutsetningen er at høstingen ikke øker avrenningen til vassdraget eller medfører en biotopendring. Det betyr at dyre- og planteartene skal ha et like godt livsmiljø etter hogsten som før hogsten. Uttak må være erstattet av ny tilvekst (eks. tre for tre) før det kan ryddes eller hogges på nytt.

En kantsone med flere sjikt er optimalt for organismene og kantvegetasjonen som landskapselement. Dette oppnås ved å variere alder og høyde på vegetasjonen. Variasjon i tetthet vil også kunne være gunstig. Det skaper visuell dynamikk, samtidig som det vil være positivt for økosystemet. Enkelte korte strekninger kan derfor tynnes for å slippe lys ned mot undervegetasjonen, mens andre strekninger bør stå urørt tilbake. Kantsoner i terreng med finkornete jordmasser krever bredere soner pga. erosjonsfare.

Aktuelle skjøtselstiltak det ikke kreves tillatelse til

Trær over jordet:

Vindfall ut over jordet kan fjernes, la eventuelt stubben stå, slik at det kan skyte nye stubbeskudd.

Trær uti bekken:

Trær som faller ut i vassdragene kan føre til oppstiving av vann og annet materiale, og føre til flom ut på landbruksarealene. Slike trær kan selvsagt fjernes. I noen tilfeller, med mindre trær som faller uti og mindre flomrisiko, så kan slike lage små «fordrøyningsområder» som kan være positivt for bekken. Det er også bra for det biologiske mangfoldet. Det er også verdt å merke seg at store trær som «rauser» uti bekken og lager problemer, ofte skyldes at det burde vært skjøttet på et tidligere tidspunkt. Ved god skjøtsel tidligere i utviklingen av kantsonene, kan en hindre at trær blir for store senere og skaper problemer. Se nedenfor om rydding og tynning.

Rydding/ tynning:

Man kan rydde klynger så lenge en lar det stå igjen noen gode stammer. Roten vil armere og stabiliserer bekkanten og det kan skyte nye skudd. Tenk fortsatt kontinuitet i kantsonene når en rydder/ tynner. Stubb høyt, gjerne 1 meter over bakken. Det vil fremme rask etablering av stammeskudd.

Holde vegetasjonen «ung og begrenset»:

Kantsonen skal være mest mulig sammenhengende. Det er viktig at en ikke fjerner alle trær i et konsentrert område, men «plukker» slik at en sikrer en kontinuitet i kantsonen. Det er videre viktig å se helheten på begge sider av bekken. Om en fjerner trær på en side, kan det føre til økt erosjon på det aktuelle partiet. Spesielt erosjonsutsatte partier bør en være restriktiv mot å gjøre for store inngrep i.

Det kan kappes greiner som vokser inn over jordet og skaper redusert framkommelighet for jordbruksredskap.

Trærne behøver ikke å vokse seg veldig høye før de kappes, Prøv å oppnå en flersjiktet trevegetasjon ved å bare felle de største trærne og bare noen hvert år. Dette vil også redusere skyggeeffekten på jordene.

Kilder:

Staubo m.fl. NVE Veileder 2/2019: Kantvegetasjon langs vassdrag.
Vegetasjonspleie av kantsoner langs vassdrag i jordbruksområder. NIBIO, Follo landbrukskontor og Vannområde PURA.